

Os muíños

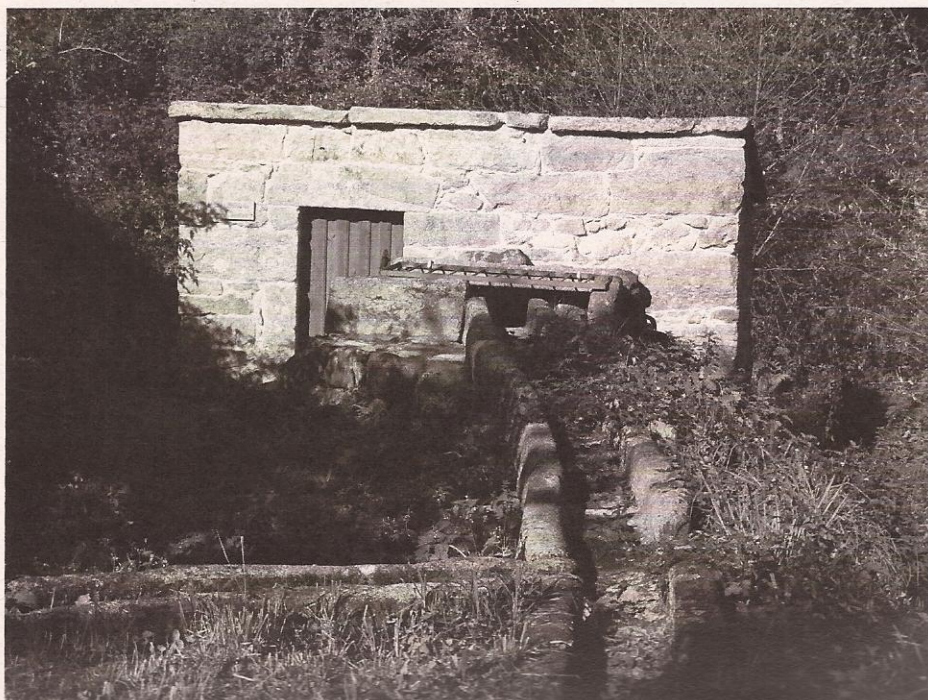
Salvador Bernárdez Pousada

Hai bastantes clases de muíños, segundó o que moen e a clase de enerxía que usan. Aquí só nos referiremos aos de auga, máis xustamente aos de moer fariña.

Eu, aínda que son bastante vello, non traballei moito neste campo porque de moi pequeno leváronme para un lugar onde non había esta clase de muíños, e tampouco habería auga suficiente para movelos, polo tanto non estou preparado para falar da parte técnica, só sei o nome dalgúñas pezas que os compoñen. Cando viña de vacacións a casa de meus avós e de meus tíos, algunhas veces tocábame acompañalos ao muíño, unhas veces por curiosidade –de día- e outras para facerlles compañía a miñas tías, porque era de noite e tiñan medo. A min nunca me dicían o motivo do medo, sóubeno moito máis tarde. A miña misión consistía en agarrar o farol e alumear polo camiño e mais nas faenas da noite no muíño pero, sobre todo, durmía; só espertaba cando me chamaban ou cando me pasaba un rato coas patas frías por riba da cara.

O medo das miñas tías –chegaría a sabelo máis adiante- era ás ánimas do outro mundo e mais a algúns moscóns con pernas e corpo de home e cerebro de mosquito; téñase en conta que daquela non había violacións nin acoso ás mulleres, isto considerábanse triunfos dos “grandes machotes” que despois babeaban nas tertulias das tabernas e, claro, non estaba tipificado como delito porque terían que meter no cárcere aos caciques do pobo, que eran os que máis predicaban co exemplo.

Aquí só se moía en muíño de auga porque había auga abundante. Noutros lugares había que moer a man ou por corrente eléctrica. O muíño de man tiñano algunhas familias na casa e moían os familiares e amigos, mentres que os eléctricos eran os que se chamaban ‘molineras’ –xa acastellanados-. Na maioría dos casos cobraban a maquía, que era sisar un tanto por cento da fariña e que, ademais, era só a conciencia do muíneiro. O dono da fariña, se se entereba de que era abusiva, non podía dicir nada, porque non había outro sitio onde ir moer en moitos quilómetros á redonda.

*Miña nai non quere que vaia ao muiño
 Porque o muiñeiro métese comigo,
 Métese comigo e rómpeme a saia
 Por iso ela non quere que vaia*

Volvendo aos muiños de auga, ás veces había que ir río arriba para tapar buracos dos ratos auganeiros polos que marchaba a pouca auga que non chegaba para moer e, ademais, había que tapar tornas de rego que estaban abertas dos días anteriores. Recórdese que isto ocorría no *vran*, cando os veciños tiñan tamén dereito a regar porque, ao igual que o muiño, estaba regulado por horas.

No inverno sobra auga. Andaba polos camiños. Había sitios onde non se podía pasar nin con *soques*. E non é que agora chova menos, penso que é por tantas tuberías de condución, pois a auga que saía á superficie nas partes altas, antes facía o seu labor, ía á terra outra *ves*, filtrábase e saía e volvía facer outro traballo máis abaixo. Ata chegar ao mar. A mesma auga facía varias etapas, dependendo dos desniveis do terreo. Agora, dende o máis alto xa vai directa ao mar e os leitos van quedando secos.

Existen ademais o que eu considero actos de

gamberrismo governamental, como é o caso do monte Leboreiro na Portela. Cortaron o monte pola metade, cortaro a bolsa de auga que había arriba, e todos tan tranquilos. Cando noutros sitios non teñen forma de evitalo –que non é o caso, porque aquí podían arranxar construíndo un túnel- meten mangueras polo talude para conducir a auga outra vez á terra.

Naqueles anos chegouse a moer ata o *caroso* das espigas. Houbo unha familia, a cal non vou nomear, que estando moendo os *carosos* secos e machacados saltoulle a mo e houbo un accidente bastante grande.

*Vindo dous da muiñada, alá nos anos corenta,
 Nun regato do Canudo, a moza meteu a perna
 O mozo que se asustou, agachouse para vela
 Colgóselle do pescozo e caeu arriba dela*

Moéronse feixóns, castañas, grans das algarrobas e outras cousas máis que eu non recordo, ademais dos *carosos*.

Eu desexo ferventemente que aqueles tempos non volvan máis e que isto quede só en anécdota e poesía, aínda que está moi ben que se recorden, como se fai en actos coma este.

